

VÄGLEDNING ARKIVEN PÅ BYSTAD

BESKRIVNING AV ARKIVEN

Arkivbyggnaden är belägen i parken vid Bystad Herrgård i Närke. Bystad är beläget i sydöstra Närke, mellan Örebro och Katrineholm. Närmaste ort är Kilsmo och närmaste järnvägsstationer finns i Hallsberg respektive Vingåker.

Arkiven består av 4 olika arkiv med olika ursprung.

Arkiv A som utgörs av de s.k. Nynäsarkiven som tidigare varit deponerade på Riksarkivet.

Det består i sin tur av följande delar:

- 1) Gyllenstiernska arkivet med brev m.m. från ett flertal personer under 1500-1700-talet. Huvudsakligen medlemmar av familjen Gyllenstierna. 13 volymer, ca 1 hyllmeter
- 2) Carl Göran Bondes (1757-1840) papper, 3 volymer
- 3) Anckarsvärds papper, huvudsakligen till/från Johan August Anckarsvärd (1783-1874) gm. Sophia Ulrika Bonde (1787-1867). Hon blev fideikommissarie till Bystad med Brevens Bruk efter sin morbror David Gotthard Hildebrand (1761-1808), 6 volymer
- 4) Gripenstedtska arkivet del I. Huvudsakligen efterlämnade papper efter statsrådet Johan August Gripenstedt (1813-1874), gm. Eva Anckarsvärd dotter till ovanstående, och fideikommissarie till Bystad med Brevens Bruk efter sin mor. 29 volymer, 2 hyllmeter
- 5) Gripenstedtska arkivet del II, 5 volymer
- 6) Nynäs gårds arkiv, 25 volymer, ca 2 hyllmeter
- 7) Nynäs gårds Yngre arkiv del I, 230 volymer, ca 14 hyllmeter
- 8) Nynäs gårds Yngre arkiv del II, 78 volymer, ca 5 hyllmeter
- 9) Nynäs gårds manuskript och handskriftssamling, 10 volymer, ca 1 hyllmeter

Arkiv B som utgörs av det arkiv som tidigare varit deponerat hos Stadsarkivet i Örebro.

Det består i sin tur av följande delar:

- 1) Bystad fideikommissarkiv. Fideikommisset bildades 1778 och fortlevde till 1980 med 457 volymer, ca 16 hyllmeter
- 2) Brevens Bruks arkiv främst de äldre delarna. Brevens Bruk fick järnbruksprivilegier 1676. Gjuteri och mekanisk verkstad fanns kvar till början av 1980-talet, 1546 volymer, ca 63 hyllmeter
- 3) Carl Göran Bondes (se under A 2 ovan) personarkiv, 1 volym
- 4) Johan August Anckarsvärds personarkiv (se under A 3 ovan) 10 volymer
- 5) Sophia Ulrika Bondes personarkiv (se under A 3 ovan), 4 volymer
- 6) Johan August Gripenstedts personarkiv (se under A 4 ovan) samt hans son Johan Theodor Gripenstedts (1851-1918) personarkiv, 2 volymer
- 7) Eva Gripenstedts (se under A 4 ovan) personarkiv, 3 volymer
- 8) Arkiv rörande föreningar i Brevens Bruk
 - a) Nöt och svinkreatursföreningen, dokumenten återfinns bland b) nedan
 - b) Brevens Bruks sjukkasse, 12 volymer
 - c) Brevens Bruks sparkassa, 2 volymer
 - d) Koföreningen vid Brevens Bruk. Dokumenten återfinns bland b) ovan

- e) Brevens Bruks Nöt och svinkreatursförsäkringsförening, 8 volymer
- f) Brevens Bruks idrottsförening. Dokumenten återfinns bland b) ovan

Arkiv C som utgörs av det i huvudsak äldre arkiv som tidigare förvarats på Brevens Brukskontor.

Tidsperiod ca 1770-ca 1960. Totalt 49 volymer, ca 5 hyllmeter.

Det består i sin tur av följande delar:

- 1) Fideikommisssegendomar
 - a) Åtkomsthandlingar till de första fideikommisssegendomarna
 - b) Testamenten
 - c) Bouppteckningar
 - d) Lagfarter och inteckningar
 - e) Hemman och lägenheter
 - f) Industri. Verk och inrättningar
- 2) Enskilda egendomar
 - a) Hemman och lägenheter
 - b) Fyndigheter – mineral mm
 - c) Försålda eller frånskilda egendomar
 - d) Utbyten av fideikommisssegendomar
 - e) Jordeböcker
 - f) Lån
 - g) Skogshandlingar
 - h) Vattenregleringar
 - i) Lantmäterihandlingar
 - j) Bergmästarämbetet
- 3) Allmänna handlingar
 - a) Statens järnvägar
 - b) Televerket
 - c) Väghandlingar
 - d) Gästgiveri, sjöfart, faktorier, upplag
 - e) Kommunala handlingar
 - f) Kyrkliga (Ecklesiastiska) handlingar
 - g) Roterings och rustningshandlingar
 - h) Taxerings, värderings, skattehandlingar
 - i) Torrläggning och dikning
 - j) Jakt och fiske
 - k) Ericsberg och Fållnäs (Båda fideikommissen instiftade av David Henrik Hildebrand 1778 samtidigt med Bystad fideikommiss.)
 - l) Främmande handlingar

Arkiv D Bystad och Brevens Bruks nyare arkiv. Tidigare förvarat på brukskontoret i Breven, Bystad herrgård, samt diverse byggnader i Breven och Bystad. Detta arkiv är i sin tur uppdelat på ett antal arkivbildare enligt nedan. När det gäller gods/företagsarkiv huvudsakligen dokument från tidigt 1900-tal till ca 2005, när det gäller personarkiv huvudsakligen tidigt 1800-tal till ca 2005. Antal volymer 347, ca 32 hyllmeter.

Arkivbildare:

- 1) Bystad fideikommiss – godsarkiv uppdelat på skog, lantbruk, fastigheter, jakt/fiske etc.
- 2) Bystad herrgård – byggnader och park
- 3) Brevens Bruks industriverksamhet tom 1979 (januari 1980) – järnbruk, gjuteri, mekanisk verkstad, Kilsmo såg. Se exempel på indelning av detta arkiv nedan
- 4) Brevens Bruk AB 1980 – Innehåller handlingar rörande dels fideikommisset som 1980 sammanslogs med industribolaget, och den industriella verksamheten (det lilla som återstod efter avvecklingarna under 1970 talets andra hälft)
- 5) Sophia Ulrika Bonde 1787-1867. Barnbarn till David Henrik Hildebrand (1712-1791) fideikommissets grundare. Gift med nedanstående Johan August Anckarsvärd. Hon övertog fideikommisset efter sin morbror David Gotthard Hildebrand (1761-1808)
- 6) Johan August Anckarsvärd (1783-1867) militär, politiker, godsägare, konstnär
- 7) Johan August Gripenstedt (1813-1874), militär, politiker, statsråd. Gift med Eva Anckarsvärd (1819-1887) dotter till 5 och 6 ovan. Innehavare av Bystad fideikommiss efter sin mor
- 8) August Gripenstedt (1844-1889) äldste son till Eva Anckarsvärd och Johan August Gripenstedt, se 7 ovan. Ogift
- 9) Johan Theodor Gripenstedt (1851-1918). Yngre bror till 8 ovan. Innehavare av Bystad fideikommiss efter sin mor Eva Gripenstedt se 7 ovan. Militär, politiker, godsägare. Gift med Ebba Ankarcrona (1859-1928). Inga överlevande barn.
- 10) Carl Gustaf Gripenstedt (1853-1935). Yngre bror till 8 och 9 ovan. Innehavare av Bystad fideikommiss efter sin bror Johan Theodor G. Jurist, diplomat, godsägare. Gift med Syster Ottonie De Maré (1868-1959). Deras dotter Ebba (1894-1959). Ogift
- 11) Carl Gripenstedt (1893-1981) son till 10 ovan. Övertog Bystad fideikommiss av sin far 1932. Militär, godsägare. Gift med Anna Nordenfalk (1894-1980)
- 12) Alfred Gripenstedt (1895-1969) bror till Carl Gripenstedt ovan. Ärvde Nynäs gård efter sin farbror och faster, se 9 ovan, godsägare, ogift
- 13) Johan Gripenstedt (1922-2009) son till 11 ovan. Övertog Bystad fideikommiss 1952 av sin far. Civiljägmästare. Gift med Catharina Adlercreutz (1930-)
Deras barn Eva (1953-), Carl (1955-2015) se 15 nedan , Mikael (1961-)
- 14) Mary Béve (1924-1991) syster till 13 ovan. Gift med Carl Gustaf Béve, diplomat
- 15) Carl Gripenstedt (1955-2015). Övertog som efterträdare Bystad/Brevens Bruk AB efter sin far Johan Gripenstedt, se 13 ovan. Företagare. Gift med Ullabritt Ericsson. 4 barn.
- 16) Övriga personer – mestadels släkt med någon av ovanstående personer.
- 17) Competition Line UK. Ett företag startat och ägt av Carl Gripenstedt se 15 ovan
- 18) Nynäs slott, Södermanland. Innehades av familjerna Hildebrand, Bonde, Anckarsvärd, Gripenstedt under åren 1750-1980 då det överläts av Johan Gripenstedt se 13 ovan till Sörmlands läns landsting, samt Nationalmuseum .

Utöver ovanstående finns en mängd fotografier, filmer, kartor, ritningar mm. i arkivet.

- Exempel på indelning av arkivet för Arkivbildare 3 Brevens Bruk före 1980
 1. Handlingar rörande administration och ekonomi
 - 1.1 Administration
 - 1.2 Ekonomi
 2. Handlingar rörande skogsförvaltning, jakt, fiske och båtar
 - 2.1 Skogen

- 2.2 Jakt
- 2.3 Fiske och båt
- 3. Lantbruksförvaltning
- 4. Handlingar rörande järnbruk, gjuteri, mekanisk verkstad, samt Kilsmo såg
 - 4.1 Järnbruk, gjuteri och mekanisk verkstad
 - 4.2 Kilsmo såg mm.
- 5. Handlingar rörande fastighetsförvaltning
 - 5.1 Elektrifiering
 - 5.2 Byggnationer, reparationer, underhåll mm.
 - 5.3 Handlingar rörande bostäder, fastighetsförvaltning, Hyresnämnden mm.
- 6. Handlingar rörande personal, skola och kyrka
 - 6.1 Brevens Bruks Pensionsanstalt/Pensionsstiftelse
 - 6.2 Skola och fattigvård
 - 6.3 Handlingar rörande kyrkliga ärenden
- 7. Handlingar rörande besökare
- 8. Artiklar, uppsatser mm. rörande Brevens Bruk med omnejd
- 9. Trycksaker, fotografier, pressklipp
- 10. Övrigt

Annars följer indelningen av många äldre arkiv det s.k. Allmänna arkivschemat som har följande indelning:

- A) Protokoll och föredragningslistor. Underlag för beslut. Handlingar som upprättats av arkivbildaren.
 - B) Utgående handlingar. Serier koncept, kopior av utgående handlingar, promemorior, verksamhetsberättelser och liknande
 - C) Diarier. Löpande anteckningar om ärenden, inkomna och upprättade handlingar
 - D) Register och liggare. T.ex i Brevens Bruks äldre Arkiv C beställningsböcker, stångjärnsbeställningar, inventarieböcker, övriga liggare och register. OBS räkenskapshandlingar finns ej här
 - E) Inkomna handlingar. Brev, skrivelser mm.
 - F) Handlingar ordnade efter ämne. D.v.s. olika ämnesordnade handlingar
 - G) Räkenskaper. Alla räkenskapshandlingar
 - H) Statistik
 - I) Kartor och ritningar
 - J)
 - K) Fotografier
- Ö) Övriga handlingar. Sådana handlingar som inte passar i någonstans ovan

Personarkiv indelas ofta på nedanstående sätt

- 1) Personliga handlingar
- 2) Manuskript och egna verk
- 3) Korrespondens
- 4) Handlingar rörande arkivbildarens verksamhet
- 5) Samlingar
- 6) Övriga handlingar